

VISITA GUIADA

Casa Bloc. Habitatge 1/11

**Un símbol de l'arquitectura
racionalista de caràcter social
a Barcelona**

GUIA
DIDÀCTICA
PER A
PROFESSORS
D'ESO

Museu del Disseny
de Barcelona

Ajuntament
de Barcelona

CONTINGUTS

01. Presentació

02. Proposta didàctica

03. La Casa Bloc. Habitatge 1/11

04. Propostes didàctiques post visita

05. Bibliografia

06. Informació pràctica de la visita

01. PRESENTACIÓ

Benvinguts a la Casa Bloc!

Aquesta guia didàctica està elaborada amb l'objectiu de donar a conèixer al professorat d'ESO les visites guiades a la Casa Bloc que el Museu del Disseny ofereix.

La visita a la Casa Bloc i l'habitatge 1/11 pot resultar d'interès per als centres docents com un complement enriquidor del programa educatiu i com una eina que permet treballar transversalment matèries diferents (ciències socials, tecnologia, dibuix, etc.).

Aquesta guia també inclou propostes didàctiques que permeten seguir desenvolupant a l'aula els temes tractats durant la visita. Es proposen diferents temes, idees i eines que el professorat ha d'adaptar segons l'etapa escolar en què s'estigui treballant i en funció dels objectius pedagògics que es vulguin assolir.

La guia és, doncs, una eina útil per facilitar el tractament de continguts diversos, l'assoliment d'objectius pedagògics i el treball de competències bàsiques de cada nivell educatiu.

Atenció a la diversitat

Les metodologies de la visita guiada i de les propostes didàctiques parteixen del respecte al principi de no-discriminació i d'inclusió educativa com a valors fonamentals. Així doncs, es té en compte la diversitat de l'alumnat (funcional, intel·lectual, cultural, de gènere, etc.), i alhora es contribueix a promoure, entre tot l'alumnat, la dignitat, la solidaritat entre iguals i el respecte per la diferència.

Per afavorir la integració dels alumnes nouvinguts, es presta una atenció especial a l'assimilació dels conceptes tractats per part d'aquests alumnes. També es fan comparacions, en la mesura del possible, entre la societat d'acollida i la societat d'origen de l'alumne/a per destacar similituds i diferències en els conceptes. Així, els coneixements expressats per aquests alumnes es difonen entre la resta de companys, de manera que s'enforteix el vincle entre ells i s'afavoreix la integració.

Observació: L'edifici està adaptat a l'accés amb cadira de rodes (els espais són amplis i hi ha ascensor). No obstant això, dins de l'habitatge, l'accés amb cadira de rodes està limitat a la planta baixa del dúplex. Tot i així, les persones amb cadira de rodes poden saber com és el pis superior mitjançant plànols i fotografies proporcionades per l'educador/a.

02. PROPOSTA DIDÀCTICA

Objectius generals

- Desenvolupar tant el treball individual com el cooperatiu.
- Desenvolupar la reflexió, el sentit crític i la capacitat per aprendre a aprendre.
- Identificar com a pròpies les característiques històriques, culturals, geogràfiques i socials de la societat de la qual formen part els alumnes.
- Conèixer i aplicar mètodes de la ciència per a la resolució de problemes i la presa de decisions.
- Progressar en l'adquisició de coneixements bàsics que capacitin per a l'exercici d'activitats professionals i per a la vida quotidiana.

Objectius específics

- Conèixer i entendre l'evolució del territori des de mitjan segle XIX fins a l'actualitat.
- Conèixer i entendre el moment històric, polític i social de la ciutat de Barcelona en el moment de la construcció de la Casa Bloc.
- Conèixer l'evolució de l'espai domèstic, l'habitatge, al llarg del segle XX.
- Conèixer l'estreta relació entre arquitectes i política per millorar les ciutats.
- Donar a conèixer la continuïtat entre tradició i modernitat en l'arquitectura del GATCPAC.
- Saber interpretar, utilitzar i crear mapes i plànols arquitectònics, i transitar correctament de les mides a escala a la realitat i viceversa.
- Saber utilitzar les fonts d'informació i aprendre a gestionar-ne la informació.

Competències

Transversals:

- Competències comunicatives: escoltar, parlar, exposar i dialogar per aprendre.
- Competències metodològiques: comprendre la informació, transformar-la en coneixement i aplicar-la a casos pràctics; aplicar raonaments i eines matemàtiques (sistemes de mesura, mapes...) en situacions de la vida quotidiana; aprendre a aprendre, etc.
- Competències personals: desenvolupar l'autonomia i la iniciativa personal.

Específiques:

- Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic: comprendre la realitat que envolta l'alumnat i assolir habilitats per interpretar el món.
- Competència social i ciutadana: comportar-se amb unes pautes de convivència i de respecte i participar activament.

Criteris d'avaluació

- Interactuar i cooperar amb els companys per treballar per un objectiu comú, i respectar els torns de paraula i les opinions dels altres.
- Participar activament tant en el procés de reflexió com en la resolució de preguntes.
- Mostrar iniciativa i creativitat en l'execució del treball.
- Utilitzar correctament i en el moment adequat els recursos, les eines i les fonts d'informació que es posen a l'abast de l'alumne.
- Assolir, comprendre i expressar els continguts històrics, polítics i socials tractats.
- Familiaritzar-se amb l'ús de mapes i plànols arquitectònics i d'eines de mesura i d'orientació.
- Assolir coneixement sobre aspectes i criteris essencials dels espais habitables.
- Familiaritzar-se amb els tipus de materials i sistemes de construcció.
- Aplicar l'autoavaluació i la coavaluació.

Metodologia

Es planteja una visita guiada amb un enfocament eminentment pràctic, participatiu i cooperatiu. Els alumnes segueixen la visita amb un material de suport que es posa a la seva disposició.

L'educador/a exposa els continguts plantejant preguntes i incitant la reflexió i el debat col·lectiu en tot moment.

A cadascuna de les parades, l'educador/a introdueix els conceptes que es volen tractar. A vegades cal dividir el grup en subgrups per resoldre activitats diferents i complementàries entre si. Els subgrups han de compartir entre ells els resultats i les conclusions, ja que la informació que n'hauran extret cada un pot ajudar a completar la dels altres. Disposen de recursos i eines que l'educador els proporciona.

03. LA CASA BLOC. HABITATGE 1/11

Què és la Casa Bloc?

L'any 1933 es va posar la primera pedra de la Casa Bloc, un edifici d'habitatges impulsat per la Generalitat de Catalunya amb l'objectiu d'allotjar-hi els obrers, amb una nova arquitectura de qualitat, adequada als nous temps i a les necessitats bàsiques de les persones.

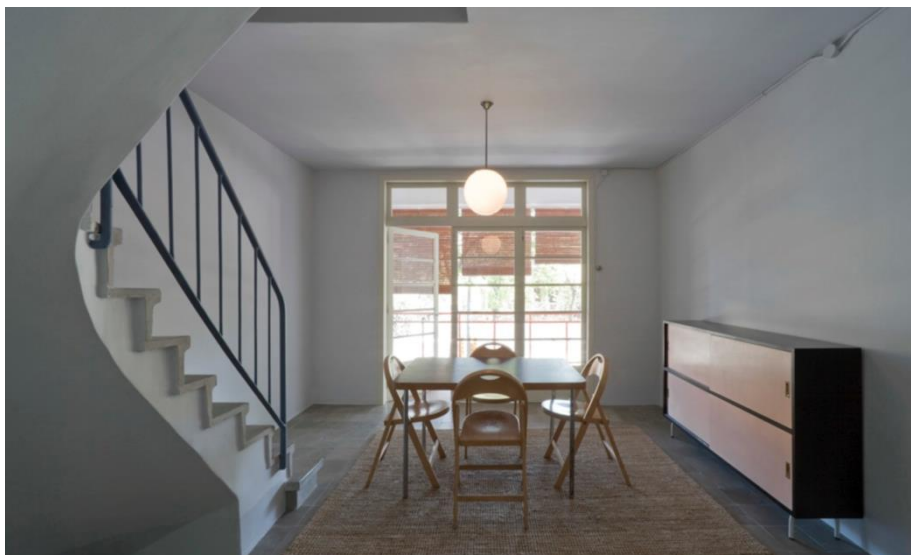
Construïda durant la Segona República a Barcelona pels arquitectes Josep Lluís Sert, Josep Torres Clavé i Joan Baptista Subirana, la Casa Bloc es va bastir sota l'ideari del GATCPAC (Grup d'Arquitectes i Tècnics Catalans pel Progrés de l'Arquitectura Contemporània).

L'edifici, situat al districte de Sant Andreu de Barcelona, és considerat una mostra única de l'arquitectura racionalista de caràcter social a Catalunya i l'any 1992 va ser declarat bé d'interès cultural en la categoria de monument.

L'any 2011 es va obrir al públic un dels habitatges de l'edifici, l'habitatge 1/11, després d'un acurat procés de museïtzació que incloïa la restauració i la restitució tant de la distribució original de l'habitatge com dels elements constructius interiors.

Fitxa tècnica

- Arquitectes: **Josep Lluís Sert, Josep Torres Clavé i Joan Baptista Subirana (GATCPAC).**
- Anys: **1932-1939.**
- Adreça: **Pg. de Torras i Bages, 91. Sant Andreu. Barcelona.**
- Propietari: **INCASÒL, Generalitat de Catalunya.**
- **Declarat bé d'interès cultural en la categoria de monument (1992).**

Continguts i metodologia

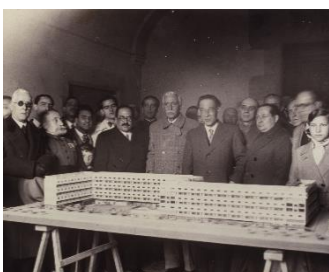
La visita es concep d'una manera interactiva, amb l'objectiu de fomentar la reflexió dels alumnes perquè resolguin per si mateixos les qüestions que es plantegen, i també pràctica, ja que va acompanyada d'un material de suport que els alumnes an de completar durant a visita.

Recorregut de la visita::

01. **Benvinguda. Introducció sobre l'edifici i la dinàmica de la visita**

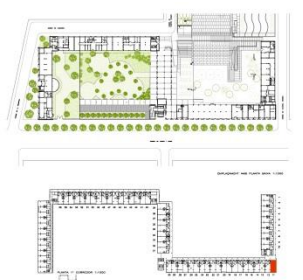
Punt de trobada al xamfrà del pg. de Torras i Bages amb el c. de l'Almirall Pròixida

El president de la Generalitat de Catalunya, Francesc Macià, i l'alcalde de Barcelona, Jaume Aiguader, davant de la maqueta de la Casa Bloc, 1 de març de 1933, el dia en què col·locaren la primera pedra de l'edifici.

02. **El context. Moment històric i evolució urbana del territori**

- El context històric (polític i social) en el moment de la construcció de la Casa Bloc. Els canvis polítics derivats de la Guerra Civil i com afecten l'edifici de la Casa Bloc.
- Característiques de l'entorn en el moment de la construcció de la Casa Bloc (caràcter del territori, orografia, traces històriques, usos productius del territori, assentaments, etc.) i la seva transformació al llarg de la història (des de mitjan segle XIX fins a l'actualitat).
- El GATCPAC.

03. **L'edifici. Relació interior-exterior**

- Característiques del conjunt de l'edifici mitjançant la interpretació dels plànols arquitectònics i l'observació in situ (orientació, dimensions, organització i estructuració dels espais, circulacions, obertures, usos, etc.).
- Tipus d'usos (públics, comunitaris i privats).

Aquesta imatge mostra la construcció per blocs i l'estructura metàl·lica que s'utilitzà (1934).

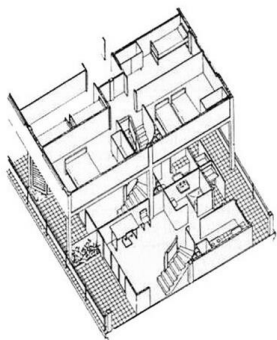
04. **L'edifici. Construcció i estructura**

- Diferenciació entre elements no estructurals de l'edifici (façanes, envans, sostres, terres, etc.) i elements estructurals (pilars, jàsseres, biguetes) i materials de què estan fets.
- Diferenciació dels materials i les solucions constructives tradicionals i les modernes.

05. L'edifici. Els espais comunitaris

Característiques dels espais comunitaris (passera d'accés als habitatges, nuclis d'escaleres, etc.).

06. L'habitatge. Distribució

- Tipus de finestres.
- Tipus d'estances, el seu ús, les seves característiques (dimensions, orientació, etc.), la seva distribució en l'espai i la seva interconnexió.
- Hàbits de vida d'una família obrera estàndard i comparació amb els hàbits de vida actuals.

07. L'habitatge. Mobiliari

Mobiliari (estètica, materials, funció) col·locat a l'habitatge i comparació amb el mobiliari tradicional de l'època i l'actual.

04. PROPOSTES DIDÀCTIQUES POST VISITA

ACTIVITAT 1

Descobrim la història del barri de Sant Andreu del Palomar

Proposta

El territori del barri de Sant Andreu ha viscut canvis importants al llarg dels últims dos segles que l'han fet evolucionar d'un petit nucli eminentment agrícola a un gran barri totalment urbà i plenament integrat a la ciutat de Barcelona. Tot i així, a la trama urbana del barri podem trobar, encara, testimonis i reminiscències que ens parlen dels diferents passats del barri: l'Escola Ignasi Iglésias (antiga masia de les Carasses) fa referència al passat agrícola, la Fabra i Coats mostra el passat industrial, etc.

Les famílies nouvingudes al barri desconeixen els secrets que aquest amaga i han de passar per un procés d'adaptació i coneixença: els pares han de saber on tenen els serveis de consum i d'atenció bàsics, els infants s'han de familiaritzar amb l'escola, els nous companys i l'entorn, etc.

Es proposa, doncs, elaborar una guia turística per a possibles visitants i nouvinguts al barri pensada i elaborada per poder-la compartir amb ells (en format PDF per poder ser descarregada o en format llibre perquè estigui a la biblioteca i la puguin agafar en préstec, etc.).

Conceptes

- L'aqüeducte romà, el Rec Comtal i els molins.
- Les masies i els cultius.
- Les fàbriques de Sant Andreu de Palomar.
- Les cases per a obrers de les fàbriques.
- El caràcter actual de Sant Andreu (traces històriques que s'han conservat, places, equipaments públics, carrers comercials, etc.).

Objectius

- Fer un treball d'anàlisi i descobriment dels estrats històrics més significatius de la història de Sant Andreu mitjançant l'ús de diferents eines, fonts i recursos.
- Desenvolupar una línia temporal, situant els esdeveniments i fets essencials que han determinat l'evolució general del barri.
- Saber llegir i interpretar la història del barri mitjançant l'observació i l'anàlisi dels traçats dels seus carrers, les tipologies d'edificis i les èpoques de construcció d'aquests.
- Aprendre a utilitzar eines diverses per fer aquesta anàlisi (plànols històrics, fonts documentals com ara biblioteques, arxius, Internet, entrevistes, etc.).
- Saber orientar-se pel barri mitjançant plànols.
- Entendre i saber explicar l'evolució urbanística i històrica del barri mitjançant diferents recursos expressius (escrit, oral, audiovisual, etc.).
- Explicar la morfologia i el caràcter actual del barri (equipaments, serveis, etc.).

Activitats i orientacions

Les activitats que es plantegen a continuació volen desenvolupar processos de treball i material per elaborar aquesta guia turística:

- Dibuixar i sobreposar mapes de diferents èpoques. Situar-hi edificis i traçar carrers significatius.
- Elaborar de manera col·lectiva una línia temporal d'esdeveniments històrics en un gran mural.
- Fer fotografies dels edificis i carrers significatius i fer-ne fitxes descriptives (aquestes fitxes poden acompanyar l'activitat descrita al primer punt).
- Fer i enregistrar entrevistes per extreure'n informació històrica a partir dels records dels testimonis vius (familiars, veïns, propietaris de comerços antics, etc.). Transcriure el contingut més significatiu de les entrevistes per ser introduït a la guia.
- Cercar en diferents fonts l'origen toponímic dels carrers, fer-ne una llista i relacionar-la amb la història del barri.
- Confeccionar diferents rutes urbanes (temàtiques o no) pel barri que surtin des de l'escola, mitjançant plànols i fotografies. Per exemple: ruta de l'escola a la Casa Bloc, ruta de l'escola a la Fabra i Coats.

Recursos

Paper de gran format, fulls, paper vegetal, material de dibuix (bolígrafs, retoladors, llapis, etc.), eines de mesura (regles, cinta mètrica, etc.), eines d'orientació (brúixola, mapes, etc.), gravadora, càmera de fotos i vídeo, ordinadors, Internet, biblioteques (de l'escola i del barri).

ACTIVITAT 2

Dissenyem el nostre habitatge ideal

Proposta

Els habitatges de la Casa Bloc exemplifiquen el gran salt endavant que l'arquitectura moderna va suposar en el món del disseny i l'important canvi de prioritats que van introduir les avantguardes.

En el disseny de la Casa Bloc el que es va considerar més important no fou l'ús de materials luxosos ni d'elements ornamentals, sinó aconseguir que tots els racons de l'habitatge estiguessin ben il·luminats amb llum natural i que ventilessin correctament, que totes les estances gaudissin de bones vistes a l'exterior o que els espais tinguessin unes dimensions adequades. Alhora, es va voler fer alguna cosa més que un simple edifici: el jardí i les diferents funcions de la planta baixa pretenien posar a l'abast dels habitants tot allò que podien necessitar en el seu dia a dia, és a dir, zones d'esbarjo, de formació i de comerç.

Això ens fa pensar que els edificis d'habitatges per si mateixos no cobreixen la totalitat de les necessitats dels seus habitants sinó que és la ciutat, on estan situats, la que ha de proporcionar els serveis bàsics i els espais públics adequats per garantir una qualitat de vida òptima als ciutadans.

Aquesta proposta planteja aprofundir en el coneixement d'aquests aspectes tot duent a terme la tasca de l'arquitecte i l'urbanista. Es proposa treballar un projecte de disseny dividit per fases: dissenyar els habitatges per a unes unitats familiars amb unes característiques concretes, dissenyar comunitats amb aquests habitatges (tenint en compte els espais comunitaris), planejar una ciutat amb aquestes comunitats (tenint en compte els serveis bàsics, els espais públics, etc.).

Conceptes

- Els hàbits i tipus de vida de la nostra societat al llarg de la història en relació amb l'evolució dels habitatges (les masies, les cases per a obrers de les fàbriques, l'habitatge al llarg del segle XX, etc.).
- La diversitat d'unitats familiars i els hàbits de vida de la societat actual en relació amb els tipus d'habitatges.
- Les fases d'un projecte arquitectònic.
- Els requisits bàsics per dissenyar espais habitables.

Objectius

- Prendre consciència de com han canviat la vida i les necessitats, i relacionar-ho amb l'evolució de l'espai domèstic (l'habitatge) al llarg del segle XX.
- Reflexionar sobre la societat actual i la diversitat de tipus d'unitats familiars i les seves necessitats, i intentar plasmar-les en un projecte d'habitatge.
- Aprendre a llegir plànols i el concepte d'escala.
- Desenvolupar la visió espacial i aprendre a traduir-la a plànols i maquetes.
- Entendre la lògica de la distribució dels habitatges.
- Aprendre a utilitzar programari senzill d'accés lliure de modelatge 3D (SketchUp, etc.).
- Treballar i prendre decisions de manera cooperativa.

Activitats i orientacions

Primera fase:

- Investigar sobre la història de l'habitatge prenent exemples del mateix barri (una masia, una casa per a obrers, un habitatge actual) i fer-ne fitxes descriptives (fer-ne una foto, descriure'n les estances i la distribució, etc.).
- Fer un treball d'anàlisi individual sobre l'habitatge de cada alumne: superfície de l'habitatge, tipus d'estances, nombre d'habitacions, dimensions de les habitacions.
- Fer un treball d'anàlisi en grup sobre un edifici escollit (preferentment, que hi visqui algun dels alumnes): època de construcció de l'edifici, tipus d'espais comunitaris, nombre de porteries, nombre d'escaleres de veïns, nombre de portes per replà, perfils de les unitats familiars que hi viuen (si és possible).

Segona fase:

- Dividir la classe en grups i fer un treball en equip de disseny d'un habitatge per unitats familiars diferents i amb característiques concretes:
 - Avantprojecte: esbós dels espais necessaris per a la unitat familiar.
 - Projecte: treball 2D, plantes, alçats, perspectives, etc.
 - Maqueta: treball 3D en maqueta i/o SketchUp (maqueta virtual).
- Ajudar diferents habitatges i crear un edifici d'habitatges pensant en les circulacions i els espais comunitaris.

Tercera fase:

- Construir col·lectivament una ciutat amb tots els edificis (en plànol i, si és factible, en maqueta), tenint en compte els serveis bàsics i els espais públics que ha de tenir.

Recursos

Material de dibuix, eines de mesura (regles, cinta mètrica, etc.), materials per fer maquetes (si pot ser, materials reutilitzats), ordinadors, impressores...

ACTIVITAT 3

Experimentem amb els materials

Proposta

Els materials són essencials per fer realitat l'arquitectura. N'hi ha de naturals i n'hi ha d'artificials, de simples i de compostos, etc. Cadascun té les seves propietats, que determinen directament les característiques dels espais construïts (textura, calidesa, llum, etc.).

Aquesta proposta planteja fer un manual d'ús de materials de construcció consistent en fitxes descriptives, en què es detallin les característiques i les aplicacions que tenen i acompanyades de mostres, si és possible. Les línies de treball d'aquesta proposta van directament relacionades amb el descobriment de diferents usos i aplicacions dels materials, el treball de camp per descobrir la varietat de materials de construcció aplicats als edificis del barri i l'experimentació dels materials per descobrir-ne les propietats.

D'altra banda, tenint en compte que la Casa Bloc és una combinació de tradició i modernitat pel que fa als materials utilitzats i a les solucions aplicades, també es vol posar el focus en la diferenciació de materials tradicionals i moderns. Així doncs, en l'anàlisi dels edificis de l'entorn els alumnes es fixaran en els materials primordials que componen les construccions més antigues, els que componen els edificis més moderns i quines diferències hi ha entre ells (propietats, procés de producció d'aquests materials, etc.).

Conceptes

- Les propietats dels materials i la seva aplicació.
- L'evolució al llarg del temps de l'ús de materials en la construcció.
- Els processos de producció dels materials de construcció.

Objectius

- Saber diferenciar entre materials naturals i artificials.
- Descobrir els diferents materials que existeixen i com estan aplicats a la construcció.
- Experimentar i entendre les propietats dels principals materials de construcció (duresa, resistència, flexibilitat, calidesa, etc.).
- Aprendre com es combinen millor els materials per aprofitar al màxim les seves característiques.

Activitats i orientacions

- Fer un recorregut pel barri o bé per dins de la mateixa escola, per descobrir la varietat de materials de construcció aplicats als edificis (tenint en compte l'època de construcció) o a l'escola.
- Mitjançant la recerca, construir una línia cronològica de l'ús dels materials descoberts (detectar en quin període s'han utilitzat per primer cop, etc.). A partir d'aquí, determinar els que s'han utilitzat tradicionalment i els que s'han incorporat des del moviment modern.
- Fer visites a empreses que fabriquen materials per a la construcció (formigó, vidre, fusta, etc.).
- Fer diferents maquetes, cadascuna amb un material diferent, que explotin al màxim les característiques de cada material (construccions verticals, ponts, etc.).
- Combinar col·lectivament les diferents maquetes per crear un artefacte que aprofiti les millors propietats de cadascuna.

Recursos

Materials de construcció (formigó, fang, fusta, guix), materials d'unió (pegues, etc.), materials comuns per elaborar estructures simples (escuradents, gomes d'esborrar, etc.).

ACTIVITAT 4

Fem de detectius a casa nostra

Proposta

Aquesta proposta vol ser un compendi dels conceptes tractats en les propostes anteriors. Consisteix a fer un treball de recerca individual sobre l'edifici on viuen els alumnes en què el puguin descriure de manera objectiva però també de manera subjectiva, tenint en compte la seva experiència sensorial i emocional dins de l'edifici i del seu habitatge.

Es tracta, per tant, d'analitzar el seu propi edifici des de punts de vista descriptius (històric, arquitectònic, tecnològic, funcional, etc.):

- Època de construcció.
- Grandària de l'edifici (si té una o diverses porteries).
- Materials utilitzats.
- Tipus d'estructura.
- Distribució dels habitatges.
- Espais i usos comuns.

I, també des de punts de vista de l'experiència sensorial i emocional a partir de la percepció de l'alumne/a i també dels seus familiars i veïns mitjançant la realització d'entrevistes:

- Il·luminació dels espais.
- Amplitud dels espais.
- Confort (tèrmic, acústic, etc.).
- Textura i calidesa dels materials.
- Relació veïnal.
- Espais que utilitzen més o on s'estan més temps.

Conceptes

- Característiques dels edificis segons diferents paràmetres d'anàlisi (històric, material, estructural, funcional, etc.).
- Percepció sensorial i emocional dels espais que els alumnes habiten.

Objectius

- Analitzar l'edifici on viuen els alumnes tant des de punts de vista descriptius i objectius com a partir de l'experiència sensorial i emocional.
- Extreure'n conclusions i fer-ne valoracions crítiques.
- Atrevir-se a fer propostes de millora a partir de l'anàlisi realitzada i les conclusions extretes.

Activitats i orientacions

Per enriquir i complementar el treball de recerca individual, es proposen les activitats següents:

- Fer posades en comú periòdiques a classe del treball que s'està fent individualment per observar semblances i diferències entre els edificis i compartir inquietuds, dubtes i suggeriments.
- Fer visites a l'arxiu històric del barri per familiaritzar-se amb aquesta font de documentació per elaborar la part d'anàlisi històrica.
- Fer visites a empreses dels materials de construcció més comuns i més utilitzats en els edificis analitzats.
- Fer un mapa comunitari de gran format per ubicar-hi els edificis de cadascú i tenir-lo penjat a l'aula perquè tots els alumnes sàpiguen quins són els edificis que estan analitzant els seus companys.
- Fer una anàlisi estadística de les dades bàsiques dels edificis per determinar quines característiques són les més significatives (època de construcció, materials utilitzats, etc.)

Recursos

- Accés a les biblioteques municipals i a l'arxiu històric del barri, Internet, material de dibuix, eines de mesura (regles, cinta mètrica, sonòmetre, etc.).

05. BIBLIOGRAFIA

Arquitectura moderna, GATCPAC i Casa Bloc

Arquitectura moderna, GATCPAC i Casa Bloc

LAHUERTA, Juan José (ed.).

Le Corbusier y España,

CCCB, Barcelona, 1997

MARTÍ, Carlos (ed.).

Las formas de la residencia en la ciudad moderna: vivienda y ciudad en la Europa de entreguerras.

Edicions UPC, Barcelona, 2000, p. 178-185

DOMÈNECH, Gemma; GIL, Rosa Maria.

Un model d'arquitectura al servei d'una idea de país.

Fundació Josep Irla i Duxelm, Girona, 2010

http://irla.cat/wp-content/uploads/2015/10/arquitectura_set2013.pdf

A.C. Documentos de Actividad Contemporánea.

Núm. 1 al 25. Publicació del GATEPAC, Barcelona, 1931-1937

ROVIRA, Josep Maria; PIZZA, Antonio (ed.).

G.A.T.C.P.A.C. Una nova arquitectura per a una nova ciutat.

COAC - MHCB, Barcelona, 2006

http://upcommons.upc.edu/bitstream/handle/2099/9466/GATCPAC_expo.pdf?sequence=1&isAllowed=y

ROCA, Francesc.

"El GATCPAC y la crisis urbana de los años 30".

Cuadernos de arquitectura y urbanismo: COACB, Barcelona, 1972. Núm. 90, p. 18-23

<http://www.raco.cat/index.php/CuadernosArquitecturaUrbanismo/article/view/111449/160893>

BOHIGAS, Oriol.

"Homenaje al G.A.T.C.P.A.C." a *Cuadernos de Arquitectura*, núm. 40, 1960, p. 43-45

<http://www.raco.cat/index.php/CuadernosArquitectura/article/view/109508/170639>

AADD. "G.A.T.C.P.A.C.". *DC. Revista de crítica arquitectònica*,

ETSAB, Barcelona, 2005

ROVIRA, Josep Maria; GARCÍA, Carolina B.

Casa Bloc: Barcelona, 1932-1939-2009.

Mudito & Co., Barcelona, 2011

POSTICO I SOLER, Núria.

"Una Nova tipologia d'habitatge: la Casa Bloc".

Actes del II Congrés d'Història del Pla de Barcelona, 1985. Institut Municipal d'Història, Barcelona,

1990. Vol. 2, p. 351-3

GONZÁLEZ I MORENO-NAVARRO, Antoni.

"Casa Bloc". 32 monuments catalans de patrimoni arquitectònic de la Diputació de Barcelona.

Diputació de Barcelona, Barcelona, 1985, p. 288-296

MANRIQUE DÍAZ, Emili.

La Casa Bloc. PFC 1998/56. 2 volums. Tutora: Maribel Rosselló Nicolau [Dept. Composició Arquitectònica. Secció Història de la Construcció].

Escola Universitària Politècnica de Barcelona, Barcelona, 1998

ROVIRA, Josep Maria (ed).

Josep Lluís Sert, mig segle d'arquitectura, 1928-1979,

Fundació Joan Miró, Barcelona, 2005

PIZZA, Antonio,

J. LL. Sert i la Mediterrània

Col·legi d'Arquitectes de Catalunya i Ministerio de Fomento

FREIXA, Jaume,

Josep Ll. Sert

Editorial Gustavo Gili, S. A., Barcelona, 1979

Història de Sant Andreu

PORTABELLA ISIDORO, Jesús,

Diccionari nomenclàtor de les vies públiques de Barcelona

Ajuntament de Barcelona, 1996

CHECA ARTASU, Martín; ÁLVAREZ RAIGADA, Manuel; BASIANA, Xavier; DE LA CRUZ, Xavier;
PALLARÉS, Joan; RABASSA, Jordi.

Sant Andreu de Palomar, més que un poble,

Basiana, X., Editor, Barcelona, 1998

VILARRÚBIA I ESTRANY, Josep Maria

Història dels carrers de Sant Andreu

Caixa de Barcelona, Barcelona, 1982

RABASSA MASSONS, Jordi; VINYES I ROIG, Pau

L'abans de Sant Andreu de Palomar. Recull gràfic (1880-1976)

Editorial Efadós, El Papiol, 2012-2013

SÁNCHEZ, Alícia

L'escola Ignasi Iglésias. 75 anys d'història

Ajuntament de Barcelona, 2008

ROBLES, SÁNCHEZ, Pedro,

Passeig de Torras i Bages. Anys trenta

Finestrelles (núm. 13), 2005

<http://www.raco.cat/index.php/Finestrelles/article/view/214659/294215>

CAPDEVILA, Alexandra; GARCÍA, Alejandra; GÓMEZ, Laura; PARADÍS, Ricard; PETIT, Jordi; PINYOL, Lourdes; VINYES, Pau

Les masies de Sant Andreu de Palomar. Inventari de cases de pagès andreuenques

Llop Roig, Llibres i Cultura, 2014

H. MARCH, Enric,

El Rec Comtal: 1.000 anys d'història

Viena Edicions i Ajuntament de Barcelona, 2016

CHECA ARTASU, Martín; GIMENO BARONA, Pilar,

Anatomia d'un paisatge industrial. Sant Andreu-Districte IX (1904-1936) a ***Sant Andreu. De poble a ciutat (1875-1936). Finestrelles, Revista del Centre d' Estudis Ignasi Iglésias***, núm. 9

Centre d' Estudis Ignasi Iglésias/ Ajuntament de Barcelona. Barcelona, 1998

<http://www.raco.cat/index.php/Finestrelles/article/view/214531/294168>

CHECA -ARTASU, Martín,

Construcció i adaptació urbana de Sant Andreu de Palomar al districte IX (1875 -1931) a ***Sant Andreu. De poble a ciutat (1875-1936) Finestrelles, Revista del Centre d' Estudis Ignasi Iglésias***, núm. 9

Centre d' Estudis Ignasi Iglésias/ Ajuntament de Barcelona. Barcelona, 1998

<http://www.raco.cat/index.php/Finestrelles/article/view/214526/311054>

BONAL, R i COSTA,J

Sant Andreu de Palomar. Del municipi independent al barri actual.

Ed. Associació de veïns. Fundació Jaume Bofill, Barcelona, 1979.

BUSQUETA I RIU, Joan Josep

Una vila del territori de Barcelona: Sant Andreu de Palomar als segles XIII-XIV.

Premi Francesc Carreras Candi (1989). Fundació Salvador Vives i Casajuana, Barcelona, 1991

CLAPÉS I CORBERA, Joan

Fulles històriques de Sant Andreu de Palomar.

9 vols. Ed. Llibreria Catalònia, Barcelona, 1930-32.

Finestrelles,

Guia de Sant Andreu de Palomar

Ed. Centre d'Estudis Ignasi Iglésias: Barcelona, Barcelona,1989.

HUNTINGFORD I ANTIGAS, Elisabet

Orígens històrics de Sant Andreu. Sant Andreu de cap a peus.

N/m. 100 (3-octubre-1983). pp. 12-18.

NAVARRO I COSSIO, A,

Catalogació del patrimoni de Sant Andreu de Palomar.

Col·legi Oficial d'Arquitectes de Barcelona, Barcelona, 1978.

<https://santandreudepalomar.wordpress.com/>

<http://el-rec-comtal.blogspot.com.es/>

<http://lameva.barcelona.cat/santandreu/ca/historia-del-barri-de-sant-andreu-de-palomar>

Revista Finestrelles:

<http://centreestudisignasiiglesias.blogspot.com.es/p/publicacions.html>

INFORMACIÓ PRÀCTICA

Adreça

Pis-Museu de la Casa Bloc. Habitatge, 1/11
C. de l'Almirall Pròixida amb el passeig de Torras i Bages
(Barri de Sant Andreu, Barcelona)

Transport

Metro: Línia 1 (Torras i Bages)

Informació i reserves

T. 93 2566801 (de dim. a dv. de 10 a 13h, dj. de 15 a 17.30h)

E. reservesmuseudeldisseny@eicub.cat

W. museudeldisseny.barcelona.cat

Durada de la visita: **1 h 30 min.**

Preus: **60 € per grup classe**

Si el grup supera les 15 persones, caldrà dividir-lo en dos. Simultàniament, un farà la visita convencional (és a dir, començarà per l'exterior i acabarà a l'interior de l'habitatge) i l'altre ho farà al revés (començarà per l'interior de l'habitatge i acabarà a l'exterior).

Crèdits guia

Edició:

Serveis Educatius del Museu del Disseny de Barcelona

Elaboració dels continguts:

El globus vermell www.elglobusvermell.org i Serveis Educatius del Museu del Disseny

Fotografies:

Lourdes Jansana / Museu del Disseny de Barcelona; Arxiu Fotogràfic de Barcelona

Museu del Disseny
de Barcelona

Membre de:

Generalitat de Catalunya
**Departament de Territori
i Sostenibilitat**

**Ajuntament
de Barcelona**